

Auhinnatöö, 1929.

392577

7471

Leaduse seletamine

Auhinnatöö (l. a. b.)

Mourkuffon, Pector

Käesolew on mõeldud waid ainult kondikawana
põhjalikumale tööle; intensiivse õpetöö juures
on aastane tähtaeg wõhikule, nagu seda on üli=
õpilane, suurema töö tegemiseks lühikene.

Auhinnatöö
392 577

K a r i s t e .

E. V.
TARTU ÜLILIKOOLI
DIOUSTEADUSEKOND

29. okt. 1929
M 188. 4

1. XII. 1929. a. tunnustatud
Tuhikase väärtuseas,
Auhinnatöö juh.
Rektor Markunon.

SEADUSE SELETAMINE.

Flanbergh
Tartu ülikooli Sekretär

AC [7471]

S I S U K O R D.

§24. Loogiline tõlgitsemine üksiku seaduse piires	lhk.22
§25. Seadustevaheline loogiline tõlgitsemine.....	" 23
1.ptk. SELETAMISEST ÜLDSE.	" 24
1.jagu. S i s s e j u h a t a w a i d m ä r k u s i.	
§ 1. Seletamise vajadus	lhk. 1
§ 2. Seletamise õigustus	" 1
2.jagu. L ä h t e p u n k t i d.	" 26
§ 3. Üldmärkused	" 2
§ 4. Subjektiiwne wool	" 2
§ 5. Objektiiwne wool	" 3
§ 6. Mitmesugused waated.....	" 3
§ 7. Kriitilised märkused objektiiwistide ja subjekti- wistide kohta	" 4
§ 8. Seaduslased	" 5
§ 9. Wabaõiguslased	" 6
§10. Kriitilised märkused seaduslaste ja wabaõigus- laste kohta	" 8
2.ptk. KRIITIKA.	" 33
§11. Üldmärkused	" 10
§12. Kõrgem kriitika	" 10
§13. Harilik kriitika	" 12
3.ptk. TÕLGITSEMISE JAOTUS TÕLGITSEJATE JÄRELE.	
§14. Üldmärkused	" 13
§15. Doktrinäärne tõlgitsemine	" 13
§16. Legaalne tõlgitsemine	" 13
4.ptk. SEADUSE SELETAMISE WIISID.	
§17. Üldmärkused	" 17
1.jagu. F i l o l o o g i l i n e t õ l g i t s e m i n e.	
§18. Üldmärkused	" 17
§19. Sõnaline ja grammatiline element.....	" 17
§20. Stiililine element	" 18
§21. Lõppmärkused.....	" 19
2.jagu. LOOGILINE TÕLGITSEMINE.	
§22. Üldmärkused	" 19
§23. Loogiline tõlgitsemine üksiku normi piires.....	" 20

	§24. Loogiline tõlgitsemine üksiku seaduse piirides	lhk.22
	§25. Seadustewaheline loogiline tõlgitsemine.....	" 23
	§26. Juriidiline pritsiip	" 24
	3.jagu. A j a l o o l i n e t õ l g i t s e m i n e.	
	§27. Üldmärkused	" 25
	§28. Tõlgitsemine wäliste põhjuste kaudu	" 25
	§29. Teleoloogiline tõlgitsemine	" 26
	§30. Tõlgitsemine seaduse allikate kaudu	" 28
	§31. Tõlgitsemine seadusandlise materjali kaudu	" 29
	4.jagu. Ü l d i s e d m ä r k u s e d t õ l g i t s e m i s - r e e g l i t e j a t u l e m u s e k o h t a.	
	§32. Jaotamine analüütiliseks ja sünteetiliseks	" 31
	§33. Reeglid	" 31
	§34. Selgusetuse kõrwaldamine	" 32
	§35. Tõlgitsemise tulemused	" 32
	5.ptk. SEADUSE TÜHIKUD.	
	§36. Tühikud	" 33
	§37. Tühikute täitmine	" 33
Malõšev, K.	Kurs obščago graždanskago prava Rossi, 1878.	
Regelsberger,	Pandekten, 1898.	
Sawigny, F.	System des heutigen römischen Rechts, 1840.	
Schreier, F.	Die Interpretation der Gesetze und Rechtsgeschäfte, 1927.	
	Freirechtslehre und Wiener Schule, Die Justiz, April 1929, Bnd. IV, Heft 4.	
Šeršenewiç, G.	Kurs graždanskago prava, 1901.	
	Učebnik russkago graždanskago prava 1910.	
Staudinger, J.	Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Erlaß-t. v. E.Riezler u. a. Bd. I 1925.	
Taganzew, N.	Lekcii po russkomu ugolownomu prawnu, 1887.	
Thibaut, F.	Theorie der logischen Auslegung des römischen Rechts, 1806.	
Waskowski, E.	Učenie o tolkowani i primeneni graždanskikh zakonow, 1901.	
	Rukowodstvo k tolkowaniju i primeneniju zakonow, 1913.	

N i m e k i r i

- Wildh. kasutatud kirjanduse üle.: "Vertrauenskrise der Justiz,
Deutsche Juristen - Zeitung, Heft 11 - 1929.
- Berolzheimer, F. Die Gefahren einer Gefühlsjurisprudenz in der Gegenwart.
Rechtsgrundsätze für freie Rechtsfindung, 1911.
Zitelmann, E. Lücken im Recht, 1903.
- Danz, E. Die Auslegung der Rechtsgeschäfte, 1906.
- Endemann, F. Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts, 1903.
- Erdsiek, Dr. Die Auflösung des Rechtsprinzips durch den Individualismus,
Deutsche Juristen - Zeitung, Heft 10 - 1929.
- Foinizkii, J. Kurs ugolownago sudoproiswodstwa, 1912.
- Fuchs, E. Gesunder Menschenverstand, Neu - Wiener Begriffsnetz
und französische "neue Schule", Die Justiz, Dezember
1928, Bnd IV, Heft 2.
- Gradowski, A. O sudebnom tolkowanii sakonow po russkomu pravu, Žurnal
gražd. i ugol.prawa, jaanuar-weebbruar 1874.
- Hwostow, W. Obsčaja teorija prava, 1906.
- Kaufmann, F. Logik und Rechtswissenschaft, 1922.
- Korkunow, N. Lekzii po obsčei teorii prava, 1910.
- Lasarewski, N. Tolkowanie sakonow, Enziklopedičeskii slowar, 1901.
- Lion, M. Steuerrechtliche Wirtschaftsbegriffe, Zugleich ein
Betrag zur Lehre von der Gesetzesauslegung und - umgehung
Vierteljahresschrift für Steuer - und Finanzrecht,
Heft I - 1927.
- Malošew, K. Kurs obsčago graždanskago prava Rossii, 1878.
- Regelsberger, Pandekten, 1893.
- Sawigny, F. System des heutigen römischen Rechts, 1840.
- Schreier, F. Die Interpretation der Gesetze und Rechtsgeschäfte, 1927.
Freirechtslehre und Wiener Schule, Die Justiz,
April 1929, Bnd. IV, Heft 4.
- Šeršenewič, G. Kurs graždanskago prava, 1901.
Učebnik russkago graždanskago prava 1910.
- Staudinger, J. Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch.
Erläut. v. E. Riezler u. a. Bd. I 1925.
- Taganzew, N. Lekzii po russkomu ugolownomu pravu, 1887.
- Thibaut, F. Theorie der logischen Auslegung des römischen Rechts,
1806.
- Waskowskii, E. Učenie o tolkowanii i primenenii graždanskikh sakonow,
1901.
Rukowodstwo k tolkowaniju i primeneniju sakonow, 1913.

Wildhagen, Dr. Das Schlagwort: " Vertrauenskrise der Justiz,
Deutsche Juristen - Zeitung, Heft 11 -1929.

Windscheid, B. Lehrbuch des Pandektenrechts, 1887.

Zitelmann, E. Lücken im Recht, 1903.

1. jagu. Sissejuhatawaid märkusi.

§ 1. Seletamise vajadus.

Nagu igapäewases elus näeme ei ole mõte ja selle teistele arusaadavaks tegemine tihtigi wastawad, ei saada sellest aru nii, nagu oleksime soowinud, tuleb anda täiendawaid seletusi.

Samaste mõtete edasiandmise puuduste all kannatab ka seaduski. Siin seltsiwad peale otsukooste väljenduse, puuduste weel puudused, mis tingitud sellest, et seaduse kokkuseadjal ei olnud ettekujutust kõigist normeerimisele kuuluwatest elulistest wahekordadest wõi on olnud see pealiskaudne, mõned normeerimist wajawad ühiskondlised nähtused on täiesti normeerimata jäetud, ei ole silmaspeetud juba olemasolewaid asjasse puutuwaid norme j.n.e. Ainult siis täidab seadus oma otstarwet, kui kõik arusaamatused ja puudused on kõrwaldatud, ja selles seisabki seletamise ülesanne.

Isegi weel kaugemale ulatab seaduse seletamise vajadus. Nagu teame on seaduse praktiliseks otstarbeks käsitlemine loogiline subsumptsioon, kus igal juhusel waja kindlaks teha, kas suuremas eelduses, seadusnormis, sisaldub wäiksema eelduse, teo, mõiste. Nii siis eeldab seletamist ehk tõlgitsemist erandita iga seadusnormi käsitlemine, ükskõik kas puhta-
ga see käsitlemine kas konkreetselt olemas olewaid wõi abstraktselt ettekujutatawaid tegusid, olgu norm kas selguseta ja puudustega wõi ilma nendeta. Siit näeme, et seaduse seletamine, käsitlemine ja rakendus on omawahel tihedalt seotud. Pruugib seletamise tähtsusest pildi saamiseks waid weel meelstuletada pontifekside, Rooma juristide, glossatorite, komentatorite, õigusteaduslike kirjanduse ja kohtute poolt antawate seaduse seletamiste mõju õiguse arenemisele.

§ 2. Seletamise õigustus.

Waadates ajalukku näeme, et Justinianus oma kodifikatsiooni lõppedes keelas igasugused tõlgitamised. Samuti leiame kategoorilist tõlgit-

semise keeldu Katerina II 1767 a. Juhtkirjas ja 7. aprilli 1788 a.

uugaia SEADUSE SELETAMINE. lik elu aga näitas, et nii-

sugune keeld on täiesti absurdne. Ei ole võimalik seadust alati sõnastada

nii, et 1. ptk. SELETAMISEST ÜLDSE. misel; ühiskondlised nähtused on nii

mitmekesised ja muutuvad, et on võimata kõike täpselt ette näha ja regu-

1. jagu. Sissejuhatawaid märkusi. learida. Edaspidi elu ei saa ohjeldada eluüürä korraldusega. Ja tõlgitase-

§ 1. Seletamise wajadus. mise keeld on saanud igalpool nähtuseks mis oli kord kuid ei korda enam.

Nagu igapäewases elus näeme ei ole mõte ja selle teistele aru-

saadawaks tegemine tihtigi wastawad, ei saada sellest aru nii, nagu

oleksime soowinud, tuleb anda täiendawaid seletusi.

Samuste mõtete edasiandmise puuduste all kannatab ka seaduski.

Siin seltsiwad peale otsekoheste wäljenduse puuduste weel puudused,

mis tingitud sellest, et seaduse kokkuseadjal ei olnud ettekujutust

kõigist normeerimisele kuuluwatest elulistest wahekordadest wõi on

olnud see pealiskaudne, mõned normeerimist wajawad ühiskondlised näh-

tused on täiesti normeerimata jäetud, ei ole silmaspeetud juba olemas-

olewaid asjasse puutuwait norme j.n.e. Ainult siis täidab seadus oma

otstarwet, kui kõik arusaamatused ja puudused on kõrwaldatud, ja selles

seisabki seletamise ülesanne.

Isegi weel kaugemale ulatab seaduse seletamise wajadus. Nagu teame

on seaduse praktiliseks otstarbeks käsitamine loogiline subsumptsioon,

kus igal juhusel waja kindlaks teha, kas suuremas eelduses, seadusnor-

mis, sisaldub wäiksema eelduse, teo, mõiste. Nii siis eeldab seletamist

ehk tõlkitsemist erandita iga seadusnormi käsitamine, ükskõik kas puutu-

gu see käsitamine kas konkreetselt olemas olewaid wõi abstraktselt

ettekujutatawaid tegusid, olgu norm kas selguseta ja puudustega wõi

ilma nendeta. Siit näeme, et seaduse seletamine, käsitamine ja maksuus

on omawahel tihedalt seotud. Pruugib seletamise tähtsusest pildi saami-

seks waid weel meeletuletada pontifekside, Rooma juristide, glossatorite,

komendatorite, õigusteaduslise kirjanduse ja kohtute poolt antawate

seaduse seletamiste mõju õiguse arenemisele.

sellele tuleb tõlgitsemisele asudes üles seada küsimus: "Mis mõttes

seadus...

§ 2. Seletamise õigustus.

Waadates ajalukku näeme, et Justinianus oma kodifikatsiooni lõppe-

des keelas igasugused tõlgitsemised. Samuti leiame kategoorilist tõlgit-

semise keeldu Katariina II 1767 a. Juhtkirjas ja 7. aprilli 1788 a. tegevise sihis. Ka kõige modernsema, n.n. wabaõiguslaste, wool waatab seadust tihti kui seadusandja tahet, kuid nad ei tee sellest järeldust, et tõlgitsemise keeld on täiesti absurdne. Ei ole võimalik seadust alati sõnastada nii, et ei oleks aset mitmeti arusaamisel; ühiskondlised nähtused on nii mitmekesised ja muutlikud, et on võimata kõike täpselt ette näha ja reguleerida. Edenevat elu ei saa ohjeldada eluwõõra korraldusega. Ja tõlgitsemise keeld on saanud igalpool nähtuseks mis oli kord, kuid ei kordu enam.

Kas peab olema tõlgitsemiseks seaduse wolitus? Nagu eelpool nägime, on seaduse tõlgitsemine ja seaduse maksvus praktilises elus omawahel lahutamata seotud. Sellest saab olla ainult üks järeldus: seaduse tõlgitsemise õigus tuleb iseenesest möödapääsemata seaduse maksvuse mõistest, ilma, et selleks erilist wolitust waja oleks. Nii näituseks ei tule Tsiw. Kp. Sead. § 9₆ BES. III k. sissejuhatuse p.p. 13 - 26 waadata kui tõlgitsemist õigustawaid, nagu seda teeb Wene juriidiline kirjandus esimese suhtes, waid kui tõlgitsemise piire määrataid.

2. jagu. Lähtepunktid.

§ 3. Üldmärkused.

Nagu joonistades miskisugust eset kujutame seda igalt waatepunktilt isesugusena, nii on ka tõlgitsemise tulemused eri lähtepunktidele erisugused.

Tõlgitsemist tõlgitsemiseseme seisukohalt waadates, wõime eritleda :

a) subjektiivset ja b) objektiivset woolu ja c) nendest erinewaid waateid.

Tõlgitsemist selle ulatuse ja tõlgitsemiswahendite seisukohalt waadates wõime eritleda : a) seaduslasi ja b) wabaõiguslasi (Freirechtler).

§ 4. Subjektiivne wool.

Subjektiivse woolu ¹⁾ pooldajate arwates tuleb seadust waadelda kui seadusandja psüühikas aset leidnud tahet. Nende arwates seisab tõlgitsemise ülesanne seadusandja psüühilise tahte kindlaks tegemises. Wastawalt sellele tuleb tõlgitsemisele asudes üles-seada küsimus : " Mis mõtles seadusandja ? "

Eriline poolehoid oli sellel woolul waremal ajal, kuid leidub pooldajaid ka nüüdki. Nii näit. awaldas h-ra Trakmann VII õigusteadlaste

1) Thibaut §2 ja 6, Šersšenewitč.

arvatakse otsustajaks seaduse otstarve.¹⁾
päewal soowi, et seaduste tõlgitsemine sünniks seadusandja tahte kindlaks-
tegemise sihis. Ka kõige modernsemgi, n.n. wabaõiguslaste, wool waatleb
seadust tihti kui seadusandja tahet, kuid nad ei tee sellest järeldust,
et tõlgitsemise ülesanne peaks olema seadusandja psühholoogilise tahte
kindlaks tegemine, nagu seda teeb subjektivistide wahem wool, keda siin
õieti subjektivistide all mõtlengi.

§ 5. Objektiiwne wool.

Objektiiwse woolu pooldajate¹⁾ järele ei ole seadusandja tahtel
miskisugust siduwust. Publikatsiooni silmapilgust lahutub seadus täie-
likult seadusandjast, ja edaspidi elawad kumbki ise oma ette elu. Siduw
on ainult seaduses wäljendust leidnud mõte, seaduse sisu, ja selle kind-
laks tegemine ongi tõlgitsemise ülesanne. Wäljendust mitteleidnud tahe
on jäänud wäljaspoole seadust. Tõlgitsemisele asudes tuleb küsida mitte:
" Mis mõtles seadusandja," waid "Mis ütleb seadus?"

§ 6. Mitmesugused waated.

Leidub waateid, mis katsuwad keskteed leida, pooldades osalt subjek-
tiiset, osalt objektiiwset seisukohta. Nii näit. Korkunowi²⁾ arwates
sünnitab seadusandja tahe seaduse ainult niiwõrd, kuiwõrd see wäljendust
leidnud seadusandlises aktis. Kui aga seadusandja on oskamatus ehk
eksituse tõttu wäljendanud oma tahte wähemas ulatuses, siis on see seadu-
seks ainult sel määral, nagu awaldatud. Edasi arwab Korkunow, et teisest
küljest on seadus õiguse allikaks ainult niiwõrd, kuiwõrd ta wäljendab
seadusandja tahet ja sellepärast siis, kui seaduse wäljendus osutub
seadusandja tõelisest tahtest kogemata laiemaks, siis tuleb seaduseks
lugeda ainult seda, mis oli seadusandja tõeline tahe.

On waateid, mis loewad tähtsaks niihästi seadusandja tahet, kui ka
seaduse sisu. Nende arwates tulewad tõlgitsemisel wälja selgitada mõle-
mad, et anda kaaluwam tähendus selgemale. Tahte ja sisu wastoksuse puhul

1) Endemann, lhk. 50, Taganzew, lhk. 349, Foinizki, lhk. 184.

2) Lhk. 344.

3) Schreier, lhk. 67-72.

4) Lhk. 79.

5) Lhk. 79.

6) Käsolew näide ei ole toodud mitte selleks, et üht ehk teist waadet pooldada.

arwatakse otsustajaks seaduse otstarwe.¹⁾

§ 7. Kriitilised märkused objektiivistide ja subjektiivistide kohta.

Ei saa siduw olla kellegi psüükiline tahe, saab waid siduw olla ainult seadusena väljendatud tahe. Subjektiivistide seisukohalt waadates oleks maksvus mitte niiwõrd seadusel, kui niisugusel, waid peamiselt seadusandja tahtel, ja tõlgitsemine peaks sündima selle tahte kindlakstegemise suunas. Niisuguse waate tekkimise põhjuseks loeb Kaufmann²⁾ asjaolu, et seadusnormi tundemärgiks peetakse ekslikult käsikiwust, mille järelduseks omakorda käsüandja otsimine.

Waadates seadusandlust absoluutseki monarkias, näeme et monark on ainult wormiline sanktsioneerija; seaduse väljatöötamine on ikka teistes kätes, nii ei saa siin juttu olla monarki tahtest. Parlamentaarsetes riikides arwatakse subjektiivistide poolt seadusandja tahteks parlamendi üldtahet. Õigusega nimetab Kaufmann³⁾ õpetust üldtahtest eksingute fantastilisemaks osaks. Ja tõesti, mis oleks Riigikogu üldtahe, kus pealegi nii mõnigi kord kõneleja, kes seaduse wastu, parteidistsipliinilisest seisukohast seaduse poolt peab hääletama, wõi wastupidiselt. Pruugib ainult meele tuletada Asunduskapitali seaduse § 3 p.13 ja Perekonnaseisu ametnikkude waimulikkude ja nende perekondade pensionikapitali seadust (RT.nr. 29 ja 30 - 1929a.) . Nende pooldajad olid peamiselt kiriku wastased, sotsialistid, kuna aga kiriku ja usuelukants, põllumeeste rühm, wastu hääletas.

Ei ole miskisugust mõõdupuud, millega kellegi tahet mõõta. Tahe on psüükiline elamus, millel puudub püsivus. Tahe mis meil kellelgi praegu on, wõib juba järgmisel hetkel koguni teise suuna omada. On wõimata tagant järele kindlaks teha kellegi psüükilisi elamusi. Seadusandja tahtele tugemine wiib seaduse seletamise libisewale ja lõputa tee.

Näit. toob h-ra Parts⁴⁾ Põhiseaduse § 34 leiduwa sõna "maksuseadus" kitsamas mõttes tõlgitsemise tõenduseks ette, et selle sõnaga Põhiseaduse kawa täiendamise algatajaks olnud Riigikohus sellest tolkorral nii aru sai. Kuigi oletada, et Riigikohus sellest nii aru sai

1) Schreier, lhk. 67-72.

2) Lhk.79.

3) Lhk.79.

4) Käesolew näide ei ole toodud mitte selleks, et üht ehk teist waadet pooldada.

siis ei ole see veel tõenduseks, et teised Põhiseaduse kokkuseadmisest osawõtnud isikud sellest samuti aru said. Ka isegi Riigikohtu sellest mõistest arusaamise tagant järele kindlaks tegemine on waieldaw. Selle tõenduseks on ainult kirjalikult järele jäänud Põhiseaduse kawa täiendamise põhistamise motiivid. Wõib aga olla, nagu see tihtigi on, et kirjalikult ülesmürgiti ainult need põhistused, mis põhjendajale kõige kaaluwamad näisid.

Wõrreldes subjektiivset ja objektiivset woolu, näeme et ainult wiimane seisab kindlal alusel ja wõimaldab sellega kindla seaduslise korra. Ainult siis on kodanikul kindlustunne ja seadusline kaitse, kui ta teab, et wõib tegutseda ja tema tegu hinnatakse nii, nagu see seaduses objektiivselt väljendatud, mitte nii, nagu seda määrab miskisugune temale teada mitte olew seadusandja tahe.

§ 8. Seaduslased.

Wastawas kirjanduses nimetatakse neid mitmeti: dogmaatilis - positiivseks wooluks, mõistete jurisprudentsiks / Begriffsjurisprudenz/ jne. Eesti keelesleian kõige kohasemaks nimetada selle woolu pooldajaid seaduslasteks.

Seaduslaste waatepunktilt on seaduse selge mõte kõigile kohustaw. Seaduse muutmise õigus on ainult seadusandlisel asutusel. Senini, nagu seadust muudetud ei ole seadusandlisel teel, tuleb selle järele käia nii kohtunikul kui ka igal teisel. Tõlgitsemise piiriks on seaduse selge mõtte leidmine. Nad tõmbawad kindla wahe seadusandluse, kui primäärse toiminguga, ja tõlgitsemise, kui sekundäärse toiminguga, wahel. Tõlgitsemine, kuigi see sünnib kohtuniku poolt, ei ole seadusandlusega omalt wäärtuselt mitte identne, on waid ainult meetod.

Mis puutub tõlgitsemiswiisidesse, siis näidatakse siin mitmesuguseid teid. Eelistatakse loogilist tõlgitsemist grammatilise, ajaloolise, süstemaatilise ja teleoloogilise tõlgitsemise kõrwal. Leidub veel mõni muugi tõlgitsemiswiisi nimetus. Seaduse mõtte selgitamiseks katsutakse rakendada neid kõiki, ilma et ühtki täiesti üle parda heidetakse.

See wool on püsinud walitsewal seisukohal kohtupraktiseses kui ka mujal ja püsib praegugi.

§ 9. Wabaõiguslased.

Seda nimetust tarwitan siin laiemas mõttes, kui see wahest ehk õiguslikule wabaõiguslasele wastuwõetaw on. Nimelt waatlen siin mitte ainult wabaõiguslasi, sõna kitsamas mõttes, ja huwilasi, waid ka Wiini kooli pooldajaid, sest nad loewad endid wabaõiguslisesse woolu kuuluwateks.

Wabaõiguslaste wool on wõrdlemisi noor, ulatab läinud aastasaja lõppu, kuid on juriidilises kirjanduses küllaldaselt juuri ajanud ja pooldajaid leidnud. Nende arwates ei ole õige seaduslaste arwamine, et kohtuniku ülesandeks on ainult seaduse järele talitamine. Kohtuniku tegewus ei seisa mitte automaatlises subsumptsioonis. Ka kohtuniku otsused on emotsionaalsed aktid, nagu seadusandlise asutusegi omad, mitte kognitiivsed, nagu seda seaduslased arwawad. Nii seadusandlise asutuse aktid kui ka kohtuniku otsused on ühewäärsed, wäärtusliselt paralleelsed. Seadusandja ja kohtuniku aktide wäärtuses wahetegemise põhjuseks on ekslik wõimude jaotuse teooria.

Seaduslaste poolt nõuetaw seaduse loogilise mõtte järele käimine ja selle mõtte otsimine on skolastilsus ja juuksekarwa lõhkiajamine. Seaduse mõte ei ole absoluutne, waid relatiivne, mida tuleb tõlgitseda wastawalt olukorrale. Wälja mõistete rägastikust! Juristil ei ole tarwis teada mitte mõisteid ja paragrahwe, waid ümbruse hingeelu, õiguslisi tarbeid ja wahekordi. Õigusmäärusi tuleb ammutada ka ümbritsewast elust, mitte ainult seadustest. Kohtunikule ei ole seaduse sõnastus alati siduw. Seaduse formaal-loogilisest mõttest kinnipidamine wiib kohtuniku wale otsuse tegemisele. Kohtuniku ülesanne on seadust arendada ja korraldada eluliste tarwete kohaselt. Loomuliku õiguse instinkt, õigustunne ja õigusline südametunnistus põhjenedawad ühiskondliste olude ja tarwete õp-pimisel ja tundmisel. Seadusandluse ülesanne olgu ainult üldiseid, printsiipiaalseid, piirjooni tõmmata.

Seadus ei ole weel õigus. Õigus peab leitama formaalsuse kammit-sa-test waba tõlgitsemise teel. Tõlgitseja otsustab kooskõlas õigusega, ja õiguse allikaks on teatawas kultuurpiirkonnas teatawal ajal olew waade õiguse peale. Tõlgitsemise ulatuse määrajateks ja wahenditeks on sisemi-ne õiglustunne ja ühiskondlised ja majanduslised nähtused ja wajadused.

See on nii nimetatud sozioloogiline tõlgitsemine ¹⁾. Mõned teevad siin vahet teleoloogilise ja majanduslise tõlgitsemise vahel.²⁾

Et wabaõiguslased waatawad süsteemile kui eluwõõrale, siis ei ole sügawamat tähelpanu pööratud tõlgitsemiswiiside üksikasjalisemale süstematiseerimisele, waid lepitakse enamwähem üldistes lausetes antud põhimõtetega. Tihti antakse seaduse otstarbele kaaluw ja otsustaw tähendus. Seaduse tõlgitsemisele asudes seatakse üles küsimus: " Mis tahab seadus?"

Huwilased / Interessenjurisprudenz/ pooldawad samuti wabat tõlgitsemist, kuid erinewad wabaõiguslastest, selle sõna kitsamas mõttes, selle poolest, et wõtawad tõlgitsemise lähtepunktiks huwid. Tõlgitseja, nagu seadusandjagi, ülesandeks olgu hoolas huwide kaalutlemine.

Wiini kool, ehk Kelsenlased, katsuwad leida miskisugust wabaõigusluse suunas sihitud keskteed. Nende töödes on küllal daselt pedantsust ja sellest peamiselt olenebki see, et õigeusklikud wabaõiguslased neid oma poolehoidjateks ei taha tunnistada.

Wiini kooli ja wabaõiguslaste peamisteks ühisteks joonteks tõlgitsemise küsimustes on: kohtuniku tegewuse seadusandja tegewusega ühewäärseks lugemine, teleoloogilise tõlgitsemise ja huwide kaalutluse rõhutamine ja seaduse relatiivselt käsitamise wadjaduse toonitamine. Nende erinewuseks on nõue, seadusandja katsugu mõisteid wõimalikult täpselt defineerida ja wõimalikult kõik ette näha, et kaoks tõlgitsemise wadjaduse terawus. Wabaõiguslaste arwates oleks aga sarnane seadus mõistete rägastik ja eluwõõras. Wiini kool wõtab tõlgitsemise wabadust kitsamana, katsudes nii ehk teisiti jääda siduwusesse seaduse mõttega ja jõuda wõimalikult wabaõiguslaste tulemusteni teoreetiliste harutluste kaudu. Nad annawad teatawa tõlgitsemisabinõude tähenduse ka seadusandja tahtele ja seadusandlisele materjalile. Loewad tõlgitsemisel wadjaliseks loogilsuse, kuna paljudele wabaõiguslastele sõna loogilsus on hirmutiseks. Nende arwates tuleb seaduswaba tõlgitsemise küsimust kaaluda ühiselt kohtunikkudeseisuse wõimete küsimusega. Wiimasest küsimusest wälja minnes eelistawad nad kohtuniku rohkem normi külge sidumist, kui see ehk soowitaw näib. Toonitawad, et õigusline kord sünnitab seotud astmestiku, näit. põhiseadusest hariliku seaduse ja määruse kaudu walitsemisaktini ;

1) Fuchs.

2) Lion.

alamal seisew peab olema tuletatud ülemal seiswast ja nii on siis tõlgitsemise ülesandeks kõige ülemal seiswast normist arusaamine.

Kuna wabaõiguslased sarnanewad rohkem löögirühmale, nõudes omade põhimõtete otsekohest praktilist elluviimist, lepiwad Wiini kooli kuuljad tõlgitsemiswõimaluste teoreetiliste harutlustega.

§ 10. Kriilised märkused seaduslaste ja wabaõiguslaste kohta.

Wabatõlgitsemise wadjaduse õigustuseks tuuakse asjaolu, et seadusandlus ei jõua sammu pidada uuemale ajale omase majanduslise, ühiskondlise ja waimlise edenemise kiire tempoga, nii siis: seadusandline aparaat ei ole wastaw ülesannetele. Selles on tõesti küllaldaselt tõtt, kuid see ei õigusta weel tegema neid järeldusi tõlgitsemise suhtes mis teewad wabaõiguslased. Parandust tuleb otsida mitte tõlgitsejate õiguste laiendamise, waid seadusandlise aparaadi paenduwamaks muutmise teel. Pealegi ei saa nõuda, et seadusandlus kohe iga uuesti tekkinud waate ja olukorra peale reageeriks enne, kui need elujõuliseks on osutunud.

Seaduse mõtte ignoreerimine wiib meid seadusandlise detsentralisatsiooni, sest seaduse mõtte määrajaks hakkawad tõlgitsejad. Wõttes tõlgitsemise lähtepunktiks mitte seaduse sisu, waid ümbritsewat waadet õigusele, majanduslisi ja ühiskondlisi wadjadusi ja nähtusi ja seaduse otstarwet, kaotame igasuguse ühtluse tõlgitsemise tulemustes. See nimelt sellepärast, et otsustamine wadjaduste, nähtuste ja tarwete seisukohalt ripub täieliselt ära otsustaja subjektiivsest arusaamisest ja tundest, ja nagu näeme igapäewases elus, on need arusaamised õige mitmekesised ja diametraalselt wastupidised. Piirdudes seaduse mõttega, tugeneme andmele, mis kaugelt vähem ära rippuw subjektiivsest arusaamisest ja tundest.

Seadus määrab peamiselt abinõusid mis wiiwad otstarbeni. Waadates elus ümber, näeme et sihtide suhtes on inimestes kaugelt vähem erinewusi, kui wahendite walikus, kuidas sihile jõudmist teostada. Mitte seaduse otstarwe ei ole kodanikule niiwõrd koormaw, kui selle saawutamiseks määratawad wahendid. Sellepärast siis ei tohi sündida nende wahendite määramine ja muutmise mitte subjektiivsetele tunnetele rajatud tõlgitsemise, waid seadusandlisel teel. Ainult wiimane kindlustab, et oleks silmas peetud kõikide kodanikkude huwid, mitte ainult nende huwid, kelledele tõlgitseja kaasa tunneb.

Wabaõiguslased tõendawad, et nemad ei taha mitte wabanemist seadusest, waid täita ainult seaduse tühikuid, mida teewad seaduslasedki analoogia kaudu. Sõnaliselt on see küll nii, kuid wabaõiguslasel on tühiku mõiste palju laiem. Kuna seaduslasel on tühikuks mõnesuguse elulise wahekorra kohta normi puudumine, on wabaõiguslasele tühik ka seal, kus küll norm olemas, kuid mõte ei ole selge wõi tõlgitseja arusaamise järele wananenud.

Ei saa salata, et wabaõiguslaste nõuetes leidub ka positiiwseid jooni, näit. seaduse koormawatest üksikasjadest wabastamine, juristi tähelpanu pööramine paragrahwilt ka ümbritsewasse ellu, seaduse eluliste huwidele wastawuse nõue ja muud.

Mis puutub aga tõlgitsemisesse, siis peab see jääma kindlasti positiiwse õigusega loodud õiguslise korra piiresse. Kui ei wasta seadus enam elu nõuetele, siis on selle muutmise õigus ainult seadusandjal. Senini tuleb juhtnõõriks wõtta: Dura lex sed lex. See on seaduslaste nõue ja ainult see kindlustab korra. Seaduse mõttest kinni pidamine ei pruugi weel miskisugune hirmutis olla, nagu sellest aru saawad wabaõiguslased. See wõib wäga hästi, ja peabki, waba olema eluwõõrast tähenärimisest. Maksew õigus olgu tõlgitsemiswabaduse piiri määrajaks. Kui leitakse piir kitsana, siis tuleb oodata, kuni nõue laiema piiri järele saab elujõuliseks ja raiub omale tee seadusandluse poolt tunnustamiseks.

Pooldades seaduslaste seisukohta, waatlen käesolewa kirjutuse 4. peatükis ainult neid tõlgitsemiswiise ja wahendeid, millede otstarbeks seaduse sisu kindlakstegemine.

Wabariigi aegsed seadused waldatakse Riigi Teatajas. Riigi Teatajas awaldamise sunduslikkuse määravad Ajutised administratiiw seadused, R.T.nr.1 - 1918a., Ajut. Walitsuse määrus 17.dets. 1918a. - R.T.nr.9-1918a. ja Põhiseaduse § 54. Põhiseaduse § 54 ebatäpne väljendus on meie õigusteadlaste keskel küll esile kutsunud lahkarvamisi seaduse maksimaalse aja kohta, kuid selles, et iga seadus tingimata Riigi Teatajas väljakuulutatud peab saama /kuigi tagant järele/, on arwanised ühised.⁵⁾

1) Windscheid, lhk. 57, Korkunow, lhk. 333.

2) Tribaut § 44.

3) Sevigny, lhk. 242, 246.

4) Windscheid, lhk. 57, Korkunow, lhk. 333.

5) Washinsky, lhk. 1.

5) Coekey, Die Quellen des estnischen Verwaltungsrechts ja Eestiõigusteadlaste põewal wastwõetud teesid.

2 ptk. K r i i t i k a.

§ 11. Üldmärkused.

Asudes seaduse käsitamisele on esimeseks küsimuseks, mis järjekindlalt mõtlemisel üles kerkib: "Ons normil seadusline jõud, ons tekst õige?" Wastust sellele küsimusele anda on seaduse kriitika ülesanne. Kuigi omalt iseloomult tõlgitsemisest kitsamas mõttes erinev,¹⁾ on ta siiski sellega niivõrd seotud, et enamasti ikka kus vaatlemisel tõlgitsemine, seal leiab vaatlemist ka kriitika. On ka waateid, mis üldse ei eralda kriitikat tõlgitsemisest.²⁾ Tõlgitsemine ilma eelkäiwa kriitika kata oleks wõrdne maja liiwale ehitamisele.

Kriitika jaotatakse: a) kõrgemaks kriitikaks / die höhere Kritik/ ja b) harilikuks kriitikaks / die niedere Kritik/, missugune jaotus, wäljapärändiks tuleb lugeda esialgseid ametlikke wäljaandeid ehk nende puuduarwatud wähesed tähenduslised erandid³⁾, üldist tunnustamist on leidnud⁴⁾.

§ 12. Kõrgem kriitika.

Kõrgema kriitika alla kuulub: a) normi algupärandi ja b) normi seaduslise jõu kindlakstegemine ja c) kindlaks-tegemine, kas ei ole norm ära muudetud hilisemate korraldustega.

Et wanaaegsete seaduste algupärasuse kindlakstegemine ainult kitsamaid ringe wõib huwitada, siis jätan selle kõrwale. Uuemaaja seaduse algupärasuse tunnuseks on nende awaldamine seadusandluse teel selleks määratud ametlikkus wäljaandes. Sellega siis on küllaldane seaduse algupärasuse olemasoluks tähendatud wäljaandes ilmumise faktist. Eesti Wabariigi aegsed seadused awaldatakse Riigi Teatajas. Riigi Teatajas awaldamise sunduslikkuse määravad Ajutised administratiiv seadused, R.T.nr.1 - 1918a., Ajut. Walitsuse määrus 17.dets. 1918a. - R.T.nr.9-1918a. ja Põhiseaduse § 54. Põhiseaduse § 54 ebatäpne wäljendus on meie õigus-teadlaste keskel küll esile kutsunud lahkarwamisi seaduse maksmahakkamise aja kohta, kuid selles, et iga seadus tingimata Riigi Teatajas wäljakuulutatud peab saama /kuigi tagant järele/, on arwamised ühised.⁵⁾

1) Windscheid, lhk.57, Korkunow, lhk.333.

2) Thibaut § 44.

3) Savigny, lhk.242,246.

4) Windscheid, lhk.57, Korkunow, lhk,333.

5) Waskowsky, lhk. 1.

5) Csekey, Die Quellen des estnischen Verwaltungsrechts ja 5.Õigusteadlaste päewal wastwõetud teesid.

Weneaegsete normide algupärasuse kindlaks tegemine on mõnel juhusel juba waieldaw. Wene Walitsewa Senati seaduse § 318 lisa p.7 ja 21 järele sündis seaduste publikatsioon Wene seaduste ja korralduste kogus, mis sellega siis wahetuks allikaks tuleb lugeda. Kuna WSKK. alles 1863a. ilma ma hakkas, siis tekib küsimus waremate normide suhtes. Selle kohta on Wene juriidilise kirjanduse arwamised lahkuminewad. Ühede arwates on wahetuks allikaks Wene seaduste kogu¹⁾; teste arwates WSK wahetu allika jõudu ei oma²⁾, waid on ainult juba ennem makswa seaduse uus worm. Enamus juriidilisest kirjandusest, tuges Wene Riiginõukogu otsusele 19.jaan. 1833a.³⁾ ja keisri nimelisele ukaasile 12.maist 1858a.⁴⁾, pooldab esimest arwamist.

Nii siis, kuni 1857 a. wäljaantud seaduste wahetuks allikaks tuleb lugeda WSK 1857 a. wäljaannet.; 1857 - 1863a. wäljaantud normide algupärandiks tuleb lugeda esialgseid ametlikke wäljaandeid ehk nende puudumisel Wene seaduste täiskogu, sest pärast 1857a. wäljaantud WSK köidete maksmapanekuks keisrite poolt erilist korraldust ei järgnenud.

On weel üks liik norme, mis ei ole awaldatud ei WSK ega WSKK, nagu Balti Eraseadus ja Wene sõjawäesse puutuwad määrused. Balti Eraseaduse wahetuks allikaks on ametlikud wäljaanded ja WSTK. BES III k. sissejuhatuse p.XVI märkuse järele tuleb lahkuminekute korral eelistada wenekeelset teksti. Sellest ei tule mitte järeldada, et käsitamisel oleks wenekeelne tekst ainukene ametlik allikas, waid et tuleb käsitada koos mõlemaid ja ainult lahkuminekute korral eesõigus anda wenekeelsele. Saksakeelne tekst on isegi wajalik BES III k. normide õige mõiste kindlaks tegemisel. Ei saa aga siiski jagada A.Brandt'i arwamist⁵⁾, kes arwab Eesti riigi iseseiswusega BES III k. sissejuhatuse p. XVI maksuse kaotanud olevat. Olgugi saksakeelne tekst täpsem, kuid selle wahetuks allikaks lugemiseks on wajalik seadusandline akt.

Sõjawäesse puutuwate weneaegsete määruste wahetuks allikaks on Käsud Wene Sõjaametkonnale ja ametlikud wäljaanded.

Saksa okupatsiooniaegsete määruste wahetuks allikaks on Määrusleht

1) Taganzew, lhk.174, Zitowic, lhk.10, Waskowsky, lhk. 20.

2) Korkunow, lhk.332.

3) Wene seaduste täiskogu nr.33140.

4) Taganzew, lhk.173.

5) Oigus nr.4- 1929a. Meie tsiwiilseaduste wenekeelse teksti suhtumisest saksakeelsele tekstile.

1) Waata Riigik. Adm. osak. otsus 11.V.1926a. nr.857.

/ Verordnungsblatt für Est- und Livland/.

Edasi on tarwis kindlaks teha, kas omab norm sundusliku jõu, ons ta wäljaantud määratud korras. Selleks tuleb waadelda seadusandlist korda määrawaid norme - konstitutsiooni /Verfassung/. Harilikult on seaduslise jõu ja määratud korras wäljaandmise tunnuseks juba awaldamine publikatsiooniks määratud wäljaandes. Mõned konstitutsioonid ei õigusta üldse muud järelkatsumist / Itaalia/, teistes / Ühisriigid, Eesti/ on järelkatse õigus / Prüfungsrecht/ wõimaldatud. Nii meie Põhiseaduse §86 seab üles nõude, et iga seadus peab olema kooskõlas Põhiseadusega. Sellega siis iga seadus, mis ei ole kooskõlas Põhiseaduse mõttega, on makswusetä.¹⁾ tuleb mõista tõlgitsemisel, mis antakse teadusliste asutuste

ja Wabariigi Walitsuse poolt Walitsemise korra ajut. seaduse § 12a esineb põhjal wäljaantud seaduste käsitamisel tuleb järele waadata, kas need on leidnud Riigikogu kinnitust. ja õige suurt määrat tõlgitseja autori-

§ 13. Harilik kriitika.

Selle ülesandeks on mehaaniline teksti wördlemine wahetus allikas awaldatud tekstiga./ Nagu eespoolt juba selge, ei tähenda ma sõnaga " wahetu allikas" mitte seadusandja allkirja kandwat alguskirja/.

Legaalne tõlgitsemine alla kuuluwad riigiwõimu teostajate poolt antawad normide seletused. Sellel liigil tõlgitsemisel on praktilisi tagajärgi mitte ainult niisõrd, kui sõrd sisemist usutawust on antud tõlgitsemisel, waid peamiselt sedawõrd, misugusel ametastmel on tõlgitseja.

Autentline tõlgitsemine on seadusandlise asutuse poolt seadusandlises korras antud normi seletamine. Mõned ei loe seda tõlgitsemiseks, waid iseseiswaks seaduseks.⁴⁾ Niisugune waade ei ole õige, sest seadusel pundub tagasiulatawus, tõlgitsemisel on aga alati tagasiulataw mõju. Ei saa jagada arwanist, et autentlise tõlgitsemisega on ühewäärne tõlgitsemine, mis antud seadusandjalt selleks eriti wolitatud organite poolt.⁵⁾ Jälgides põhimõtet " lex posterior derogat priori" tuleb seadusandlise wõimu poolt antud tõlgitsemise järele kalla ka siis, kui see peaks tõlgit-

1) Waata Riigik. Adm. osak. otsus 11.V.1926a. nr.857.

3 ptk. TÖLGITSEMISE JAOTUS TÖLGITSEJATE JÄRELE.

§ 14. Üldmärkused.

Wastawalt sellele kes on tõlgitsejaks, võib tõlgitsemist jagada: 1) doktrinäärseks ja 2) legaalseks. Wiimane omkorda jaguneb: a) autentliseks, b) kohtuliseks, c) usuaalseks ja d) administratiiv- asutuste poolt antuks. Leidub juriidilises kirjanduses veel teisigi jaotusi.¹⁾

§ 15. Doktrinäärne tõlgitsemine.

Sellena tuleb mõista tõlgitsemisi, mis antakse teadusliste asutuste ja isikute poolt, kes ei esine riigiwõimu teostajatena. Harilikult esineb see juriidilise kirjandusena. Selle tõlgitsemise praktilised tagajärjed olenewad antud arwamise sisust ja õige suurel määral tõlgitseja autoriteedist. Doktrinäärnel tõlgitsemisel on õiguse arenemisele suur mõju, juhtides kohtu-otsusteski kohtuniku arwamist.²⁾

Mõned loewad doktrinäärse tõlgitsemise alla ka kohtulikku tõlgitsemist.³⁾

§ 16. Legaalne tõlgitsemine.

Legaalse tõlgitsemise alla kuuluwad riigiwõimu teostajate poolt antawad normide seletused. Sellel liigil tõlgitsemisel on praktilisi tagajärgi mitte ainult niiwõrd, kuiwõrd sisemist usutawust on antud tõlgitsemisel, waid peamiselt sedawõrd, missugusel ametastmel on tõlgitsejale sõnale ei saa midagi sunduslikkuse mõistet anda. See tooks

Autentline tõlgitsemine on seadusandlise asutuse poolt seadusandlises korras antud normi seletamine. Mõned ei loe seda tõlgitsemiseks, waid iseseiswaks seaduseks.⁴⁾ Niisugune waade ei ole õige, sest seadusel puudub tagasiulatawus, tõlgitsemisel on aga alati tagasiulataw mõju. Ei saa jagada arwamist, et autentlise tõlgitsemisega on ühewäärne tõlgitsemine, mis antud seadusandjalt selleks eriti wolitatud organite poolt.⁵⁾ Jälgides põhimõtet "lex posterior derogat priori" tuleb seadusandlise wõimu poolt antud tõlgitsemise järele käia ka siis, kui see peaks tõlgitsetawa seaduse õige mõttega wastolus olema. Teisiti on lugu tõlgitsemiseks wolitatud organite seletusega - seaduse õige mõttega kooskõlas

1 - 5) waata lhk. 14.

mis kooskõlas kohtuniku määratlemisega, teine aga puht formaalne. mitte olles, wõiwad need kompetentse kohtuwõimu poolt muudetud saada. Kõrgema kohtu otsused peavad pretsedendiks saama ainult oma sisulise väärtuse ja põhjalikkuse läbi, ainult see kindlustab õigulise korra keelatud; selgusetuse puhul pidi pöörama seadusandlise wõimu poole.⁶⁾

Umbes sama tuletab meele ka keskajal Saksamaal maksew " Aktenversendung". 1864a. kohtuseadused keelawad kohtunikul otsuse tegemise edasitegemise seaduse mittetäielikkuse, selgusetuse ehk wastoksuse, ja tsiwiil asjus ka weel seaduse puudumise ettekäände all.⁷⁾ Kr.Kp.Sead. § 12 ja 13 sõna " seaduse puudumise" wäljajätmine on põhjustatud juhtlausest " nullum crimen sine lege."

Erilise tähtsuse omawad kõrgema kohtu otsustes antawad seaduse seletamised. Tähelpanu wääriwa tähtsuse omawad siin pretsedendid. Alamad kohtuasutused teades, et seaduse teisiti seletamisel otsus muudetud saab, kalduwad seadust seletama nii, nagu kõrgem kohus seda eel on teinud. Pretsedentide kogusumma loob kohtu-praksise.

Erilise tähtsuse omawad pretsedendid Inglismaal. Olgugi et pretsedendid ei ole ilmeksimatud⁸⁾, siiski on nendega arwestamine wajalik

kohtuasutuste tegewusesse ühtluse loomiseks, mis omakorda mõjub kodanikkude keskel seadusest ühtlase arusaamise sihis. Mis aga puutub kõrgema kohtu otsustega arwestamise sunduslikkusesse analoogilistes asjades, nagu sellele pretendeeris end. Wene Senat, siis tuleb siin asuda eitawale seisukohale.⁹⁾ Wenes põlwenes niisugune waade Senati

tarvitamine peab jääma seaduselt määratud piiridesse, kui selleks piirid määratud. Nii näit. wõib BES III k. tõlgitsemisel kombeõigust juures tugeneda Senat Tsiw.Kp.S. § 815 ja Kr.Kp.S. § 933, mis räägiwad senati otsuste wäljakuulutamisest juhiks / Əljä rukowodstwa/, kuid sellele sõnale ei saa kuidagi sunduslikkuse mõistet anda. See tooks omaga kaasa nende otsuste alla ka niisuguste asjade paenutamise, mis

sinna õieti ei kuulu ja mudaks seaduse kõrgema kohtu otsuse kõrwal teisejõrgu elemendiks. Tuleb wahet teha pretsedendi ja käsu läbi

loodud sunduslikkuse wahel. Esimene on nii ütelda moraalne sunduslikkus,

1) Foinizki, lhk.187, Lasarewki, lhk.432, Waskowski, lhk.121, Gradowski, lhk.38.

2) Näit. Riigikohtu tsiw.osak. otsus nr.64 -26a.

3) Foinizki, lhk.187.

4) Foinizki, lhk.187.

5) Waskowski, lhk.124.

6) Gradowski, lhk. 11

7) Tsiw.Kp.Sead. §§ 9,10.

8) Wördle Riigik. admin.osak.otsused nr.11-21., nr.1143-25, nr.961-26. ja üldkogu otsus nr.3 -27.

9) Gradowski, lhk.48, Lasarewki, lhk.433, Foinizki, lhk.178.

mis kooskõlas kohtumiku hääksarwamisega, teine aga puht formaalne. Kõrgema kohtu otsused peawad pretsedenõiks saama ainult oma sisulise wäärtuse ja põhjalikkuse läbi, ainult see kindlustab õiguslise korra.

Kuna Põhiseaduse järele kõrgemaks riigiwõimuks on rahwas, siis arusaadawalt ei laiene Põhiseaduse § 86 järele kohtutele antud seaduste Põhiseadusega kooskõlasuse järelkatsumise õigus nende seaduste peale, mis maksmata pandud rahwahääletamise korras.

Administratiivkohtu korra kaudu on kohtulikult seaduste seletamisel ühtlustaw mõju ka administratiiv-asutuste tegewusele seaduste seletamisel. Waremalt asus Riigikohus seisukohal, et tema kompetentsi kuulub Wene Walitsewa Senati seaduse § 36 ja 76 p.10, Wene ministritenõukogu seaduse § 176 ja Riigikohtu seaduse § 17 põhjal seaduste seletamine ka walitsusasutuste järelepärimise peale. Hilisem Riigikohtu seisukoht on täiesti wastupidine eelmisele.¹⁾ Nii siis esineb riigikohus seaduste seletajana ainult igakordse konkreetse tülüküsimuse puhul. Erandiks on Kohtuministri järelepärimisele Kohtute seaduse § 259²⁾ korras antawad seaduse seletamised.

Usuaalne tõlgitsemine on õieti kombeõiguse tarwitamine. Sellega siis on siin tõlgitsejaks kombelooja - rahwas. Arusaadawalt ei saa seaduse tõlgitsemiseks kasutada igat kommet, waid ainult niisugust, millel selle juriidiliseks wäärtuseks nõuetawad tunnused. Kombeõiguse tarwitamine peab jääma seaduselt määratud piiridesse, kui selleks piirid määratud. Nii näit. wõib BES III k. tõlgitsemisel kombeõigust kasutada ainult niiwõrd, nagu see igal üksikul juhusel seaduses eneses lubatud.²⁾ Kohtuwõimude tegewus usuaalsel tõlgitsemisel on samuti piiritletud seadusega.³⁾

Mõnelt poolt ei loetagi usuaalset tõlgitsemist tõlgitsemiseks. Ja nimelt sellepärast, et tõlgitsemine, kui loogiline tegewus, ei saawat olla kombe teguriks.⁴⁾

Administratiivasutuste tõlgitsemised: a) Wabariigi Walitsuse poolt antawad tõlgitsemised ja b) alluwate administratiivasutuste poolt

1) Riigik. Administr. osak. otsus nr. 28-22, 23 -24 ja teised ja üldkogu otsus nr. 10 -27.

2) BES III k. sissejuh. pp. XXIV, ja XXV ja §§ 561, 1035, 1134 ja teised.

3) Tsiw. Kp. S. § 10¹⁾.

4) Lasarewski, lhk. 433.

1) Riigik. Administr. osak. otsus nr. 19 -27.

antawad tõlgitsemised.

Wabariigi Walitsuse poolt Põhiseaduse § 81 korras maksmapandud kaitsewägedesse puutuwate seaduste kohta antawad tõlgitsemised omawad seadluste suhtes sama jõu, nagu autentline tõlgitsemine seaduste suhtes.

Seaduste tõlgitsemise õigus kuulub Wabariigi Walitsusele Põhiseaduse § 60 p. 7 põhjal.

Alluwate administratiiv-asutuste tõlgitsemisel on wäärtust niiwõrd, kuiwõrd see kooskõlas administratiivkohtu praksisega. Alluwate administratiiv-asutuste tõlgitsemiste seadusepärasmus kuulub kohtulikule arutusele ainult igakordse konkreetse tülüküsimuse puhul.¹⁾

1. jagu. Filoloogiline tõlgitsemine.

§ 18. Üldmärkused.

Normide seletamisel on esimesteks abinõudeks, mida kasutatakse sõnade tähendus, grammatiline ja stüüline ehitus. Need on abinõud, mida kasutatakse igast muustki kirjatõõst arusaamiseks ja seda tõlgitsemiswiisi nimetatakse harilikult grammatiliseks.¹⁾ Kuna siin ei ole tegemist ainult grammatiliste normidega, siis on seda, kui keelsteaduse walda kuuluvat, õigem nimetada filoloogiliseks tõlgitsemiseks.²⁾

§ 19. Sõnaline ja grammatiline element.

Et arusaada mõttest, peame teadma esimeses järjekorras üksikute sõnade tähendust.

Keel areneb ajas, nagu kasvab elaw organism. Prungib ainult wõrrelda eestikeele arenemist wiimase kümne aasta jooksul. Keele arendes muutuvad ja erinevad sõnade tähendused. Nii tarwitati kuni wiimaste aastateni õigusteaduses sagedasti ettetulewa repräsenteerimise mõiste tähendamiseks sõna "esitama". Wiimasel ajal aga tarwitatakse sama mõiste tähendamiseks sõna "esindama" ja sõnaga "esitama" tähendatakse nüüd koguni erinevat mõistet - midagi ette kandma, esile tooma. Samuti tähendati meie seadustes kuni wiimaste aastateni sõnaga

1) Feiniski, lhk. 187; Kerkunow, lhk. 348.

2) Regelaberger, lhk. 146.

4 ptk. SEADUSE SELETAMISE WIISID.

§ 17. Üldmärkused.

Seaduslaste seisukohalt seaduse seletamist käsitawas kirjanduses on abinõude suhtes, mida seletamiseks kasutada, olemas enamwähem teataw ühtlus. Kuidas aga neid abinõusid metodoloogilisest küljest gruppeerida ja waadelda, selles on pea igal omad eriarwamised.

Käesolewas kirjutuses jaotan seaduse seletamise wiise:

1) filoloogiliseks, 2) loogiliseks ja 3) ajalooliseks.

1. jagu. Filoloogiline tõlgitsemine.

§ 18. Üldmärkused.

Normide seletamisel on esimesteks abinõudeks, mida kasutame: sõnade tähendus, grammatiline ja stililine ehitus. Need on abinõud, mida kasutame igast muustki kirjatööst arusaamiseks ja seda tõlgitsemiswiisi nimetatakse harilikult grammatiliseks.¹⁾ Kuna siin ei ole tegemist ainuüksi grammatiliste wormidega, siis on seda, kui keeleteaduse walda kuuluwat, õigem nimetada filoloogiliseks tõlgitsemiseks.²⁾

§ 19. Sõnaline ja grammatiline element.

Et arusaada mõttest, peame teadma esimeses järjekorras üksikute sõnade tähendust.

Keel areneb ajas, nagu kaswab elaw organism. Pruugib ainult wõrrelda eestikeele arenemist wiimase kümne aasta jooksul. Keele arendes muutuwad ja erinewad sõnade tähendused. Nii tarwitati kuni wiimaste aastateni õigusteaduses sagedasti ettetulewa repräseentermise mõiste tähendamiseks sõna "esitama". Wiimasel ajal aga tarwitatakse sama mõiste tähendamiseks sõna "esindama" ja sõnaga "esitama" tähendatakse nüüd koguni erinewat mõistet - midagi ette kandma, esile tooma. Samuti tähendati meie seadustes kuni wiimaste aastateni sõnaga

1) Foinizki, lhk. 187, Korkunow, lhk. 343.

2) Regelsberger, lhk. 146.

"maksud" mõlemaid neid mõisteid, milleks meil nüüd erisõnad "lõiwud" ja "maksud".

Sõnade tähendus võib ka territooriaalselt muutuda. Eriti on see maksew keele kohta mida laial territooriumil kõneldakse. Olgugi meie keele-piirkond väikene, siiski võib ka siin seda vähemas ulatuses ette tulla. Näit. tähendab põhja - eestlase sõna "kuub" sama mõistet mis lõuna - eestlase sõna "särk".

Samuti võib üks ja sama sõna ühes ja samas kohas ja ühel ja samal ajal eneses mitut mõistet mahutada.

Wõtame näit. BES III k. §700: " Kui praegune waldaja ja tema eelkäijad waldasid asja wõi õigust mäletamata ajast saadik, siis eeldatakse alati see waldus omandatuks seaduslikult."

Sõna "eelkäija" all mõistame seda, kes kellegi eel kõnnib, kui ka seda kes möödunud ajal on elanud, midagi wallanud jne.; sõnal "saadik" võib olla nimisõnaline tähendus, kuid võib olla ka abisõnaks, postpositiooniks; walduse /possessio/ ja omandi /dominium/ mõistete wahel ei tehta igapäewases kõnes tihti wahet jne.

Tähendusliselt võib sõnu jagada: a) üldine, tihti tarwitataw, ja haruldane harwa ettetulew¹⁾; b) päris tähendus / significatio propria/ ja moondatud tähendus / significatio impropria/ ¹⁾; c) laiem /lata/ ja kitsam / stricta/ ; d) igapäewane / vulgaris/ ja tehniline /terminus technicus/.

Mitte üksikute sõnade, waid grammatika reeglite järele reastatud sõnade kaudu on võimalik mõtteid edasi anda. Sellest olenewalt tuleb tõlgitsemisel kasutada normi mõttest arusaamiseks ka selle grammatilist ehitust.

§ 20. Stiililine element.

BES III k. § 700 wõime ilma, et selle mõte muutuks, ka nii wäljendada: "Mäletamataajaline waldamise kestwus on selle seaduslikkuse präsumptiooniks". Wõime samuti ka weelgi sõnarohkemal kujul wäljendada, kui see BES III köites antud. Sõnade rohkusest, järjestusest, walikust jne. oleneb stiil. Stiil ei ole tõlgitsemisel tähtsuseta.

1) BES III k. sissejuh. p. XVI.

Kokkusurutud stiili juures teame, et iga sõna on täieulatuslise tähendusega. Sõnarahke stiili juures võib mõnigi sõna olla kas teise sõna osaliseks täienduseks, selgituseks, sünonüümiks ehk ka üldse tarbeta. Nii viimasena toodud, lühedalt väljendatud BES §700 sõnad "mäletamataajaline waldamise kestvus", sisaldab niihästi praeguse waldaja ja eelkäija waldamise, kui ka asja ja õiguse waldamise mõisteid, mis §700 algtekstis eraldi loetletud.

Sõnarahke stiili juures peaksime Põhiseaduse § 7 teise lause algul olevat sõna "samuti" tõlgitsema kui lause stiililist ilustust ja saaksime siis mõtte, et wõeraste riikide aumärke ja autähti ei ole õigus wastuwõtta absoluutselt ühelgi Eesti kodanikul. Kokkusurutud stiili juures tuleb sellest aru saada kui sõnast, mis väljendab mõistet "sama erandiga" ja siis saame sellele lausele mõtte, et välisriikide aumärke ja autähti on õigus vastu wõtta kaitsewäelastel sõja ajal.¹⁾

§ 21. Lõppmärkused.

Filoloogiline tõlgitsemine on alles algaste, mis meile näitab, missugused tähendused on üksikutel sõnadel, ilma et tihti ütleks, missugusele nendest tähendustest anda eesõigus. Selleks, et aru saada, missugune mõte on antud normis, peame waatlema normi loogilist ehitust, mis loogilise tõlgitsemise ülesanne.

2. jagu. L o o g i l i n e t õ l g i t s e m i n e.

§ 22. Üldmärkused.

Leksikaalselt õieti walitud sõnad ja grammatiliselt õieti korraldatud laused ei ole küllaldased normi mõttest arusaamiseks. Norm on loogilise mõtlemise produkt ja sellele, kui niisugusele, on omane mõttekäigu loogilsus ja loogiline side. See loogiline side võib oma ulatuselt olla mitmesugune: 1) ühe ja sama normi osade waheline, 2) ühe ja sama seadusandlise akti normide waheline ja 3) mitme seadusandlise akti normi waheline.

1) Riigik.üldkogu otsus nr.2 - 21.

Loogiliseks tõlgitsemiseks nimetatakse mõnelt poolt ainult tõlgitsemist ühe ja sama normiosade wahelja ühe ja sama seadusandlise akti normide wahelise loogilise sideme kaudu, eraldades mitme seadusandlise akti wahelist loogilist sidet eritõlgitsemiswahendiks süstemaatilise tõlgitsemise nime all.¹⁾ Õieti on wiimane samane loogiline tõlgitsemine, omalt ulatuselt ainult laiem. Kuna sisult ühe ja sama tõlgitsemiswiisi kaheks jaotamiseks eriliselt kaaluwad põhjused puuduwad, siis waatlen mõlemaid koos kui üht loogilist tõlgitsemist, jagades seda wastawalt eelpoolnäidatud ulatusele loogiliseks tõlgitsemiseks: 1) üksiku normi piirides, 2) üksiku seaduse piirides, ja 3) seadusandliste aktide waheliseks.

Peale loogilise sisulise sideme wõime tõlgitsemiseks kasutada ka normi wälisest ehitust, normide paigunemist seaduses ja seadustikkudes, s.o. wälisest ehitust. Wastawalt sellele jaguneb iga loogilise tõlgitsemise allliik: a) sisuliseks ja b) wormiliseks elemendiks.

§ 23. Loogiline tõlgitsemine üksiku normi piirides.

Selle all mõtlen ühe ja sama normi osade wahel olewa loogilise sideme, ühe ja sama normi mõttekäigu loogilise analüüsi ja wälise ehituse normist arusaamise wahendiks kasutamist.

See tõlgitsemiswiis, nagu filoloogilinegi tõlgitsemine, on omane kõigi kirjatööde tõlgitsemisele.

Sisuline element.

Ei leksikaalne, ei grammatiline, ega stiililine ehitus ei näita meile, kas BES III k. §700 on sõna "eelkäijad" tarwitatud inimeste wõt loomade tähendamiseks, kes kellegi eel kõnniwad, ehk inimeste tähendamiseks, kes enne praegust waldajat waldajateks on olnud. Alles loogiline side sõnade "eelkäijad" ja "waldasid" wahel näitab meile, et sõna "eelkäijad" on tarwitatud endiste waldajate mõiste tähendamiseks. Samuti näitab loogiline side sama paragrahwi pea- ja kõrwallause wahel, et pealause tähendatud asjaoludel on paika waid ainult kõrwallauses tähendatud tingimiste olemas olles.

1) Waskowski, lhk.131, Korkunow, lhk.343, Lasarewki, lhk.434 ja teised.

1) Riigik. administr. osak. otsus nr. 25-27a.

Juba eelpool näitena toodud Põhiseaduse § 7 teise lause alul olev sõna "samuti" loob esimese ja teise lause vahel niisuguse loogilise sideme, et esimeses lauses toodud erand kaitseväelaste suhtes sõja ajal, on maksev ka teise lause kohta.

Põhiseaduse § 7 esimene lause lubab aumärke anda kaitseväelastele sõja ajal. Aumärke antakse kangelastegude eest. Tehtud kangelaste teatamine aumärki määravale ülemale, selle määramine, väljaandmine jne. nõuab aega. Järjekult, kui keegi kaitseväelane on aumärki vääriva teo korda saatnud sõja viimasel silmapilgul, tuleb tal, sõnasõnalise arusaamise juures, tehnilistel põhjustel aumärgist ilma jääda. Kangelasteod, mis sõja lõpul tehtud, võivad mitte sugugi väärtusetumad olla, kui need, mis varem tehtud. Järjekult tuleb ka sõja lõpul tehtud kangelastegusid hinnata aumärgi andmisega. Nii edasi tuleme mõttekäigu loogilisuse analüüsi kaudu otsusele, et kaitseväelastele võib aumärke anda mitte ainult sõja ajal, vaid ka veel rahuajal sõjaaegsete teenete eest.

Wormiline element.

Inimese loogilisele mõtlemisele on omane leida mõtte täpsemaks edasi andmiseks võimalikult vastavat välist vormi. Sellest olenewalt võib meile mõnikord normi mõtte kindlakstegemisel abiks olla ka normi väline ehituski.

Näit.:

Riigikohus toob üheks väiteks, et Tulumaksu seaduse § 6 teine lõige ei ole esimese lõike teise lausega mingisuguses ühenduses, selle asjaolu, et on eraldatud punktiga ja algab uue reaga.¹⁾

Wallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise ajut. seaduse /RT.nr.69/70 -20a./ § 3 viimane lause ei ole alatud uuest reast ega ole ka eraldatud ise paragrahwiks. See asjaolu näitab viimase lause tihedat ühendust eelmise lausega ja on põhjuseks nii tõlgitsemisele, et ainult neil uuesti walitawatel wallasekretäridel on tarwis eksami sooritamise teel muretseda kutsetunnistus, kes enne 1.märtsi 1917a. selles ametis üldse ei ole olnud. Oleks § 3 viimane lause eraldatud ise paragrahwiks ehk alganud uue reagagi, siis oleks olnud põhjust nii tõlgitsemiseks, et ka enne 1.märtsi 1917a. juba ametis olnud sekretäridel

1) Riigik. Administr. osak. otsus nr.25 -27a.

Wormiline element.
tuleb eksami teel kutsetunnistus muretseda, kui nad wahetewahel ametist eemal on olnud ja uuesti ametisse tahawad astuda.

§ 24. Loogiline tõlgitsemine üksiku seaduse piirides.

Sisuline element.

Ükski seaduse osa wõi osakene ei ole omaette iseseisew, waid on lahutamata ühenduses sama seaduse teiste osadega, sünnitades nendega ühise terwiku. See normide omawaheline siduwus on tähtsamaks tõlgitsemise abinõuks ja sellele tuleb alati erilist tähelpanu pöörata.

Filoloogilise ja üksiku normi piirides toimuwa loogilise tõlgitsemise tulemuseks wõib olla kas normi mõttest arusaamine wõi ka selguseasendatawal oli wiisiks. Selle paragrahwi redaktsioonist saab nii aru, et see määrus käib arandata kõikide asendajate/wõõraste asjade walitsemise iseenesest mõistetaw, kuid ka arwatawa selguse puhul ei tohi meie rahulduda, waid peame järeltkatsuma, kas on meie arusaamine õige, on ta kooskõlas seadusandlise akti teiste osadega. Ainult sel wiisil saadud tulemusel on reaalne wäärtus. Tuleb silmaspidada, et ühtki seaduse osa ei wõi nii tõlgitseda, et seaduse teisest osast midagi järele ei jää.

Näit.:

Põhiseaduse § 1 määrab, et Eestis on riigiwõim rahwa käes. Tõlgitsetes seda paragrahwi iseseiswalt ja käsitades sõna "rahwas" üldiselt tarwitatawas mõttes, tuleme arusaamisele, et riigiwõim on ka wälismaalaste, alaealiste jne. käes. Põhiseaduse § 27 aga selgub, et sõna "rahwas" all tuleb mõista waid hääleõiguslikke kodanikke.

BES III k. § 700 jääb meile selgusetaks, midamõista sõna "mäletamata ajast saadik" all, kas aega millest ei ole teateid elusolewate inimeste mälus ehk nõutakse sellele weel lisaks seda, et ka igasugused kirjallikud teated peawad puuduma. Seaduse §§ 703 ja 705 selgub, et tuleb mõista aega, mis kadunud inimeste mälust, rippumata kirjallikkudest dokumentidest.

5. Seadustewaheline loogiline tõlgitsemine.
Mõned loewad loogiliseks tõlgitsemiseks ainult selle kindlakstege-

Sisuline element.
mist, missugused üksikesemed kuuluwad seaduses tarwitatud mõistetete alla.¹⁾

Kuigi see loogilise tõlgitsemise tähtsaim osa on, siiski mitte ainukene.

1) Lion, lhk. 150.

Wormiline element.

Inimene, mõteldes, koondab ühe ja sama asja kohta käivad küsimused võimalikult ühte gruppi. Ka igas vähegi korralikus kirjatöös on sisult sugulased mõtted kokkukoondatud. Seadusandlise akti koostamisel on niisugune kindlasüsteemiline järjestus saanud iseenesest mõistetavaks nõudeks. Nii teame, et iga seadusandline akt jaguneb normide suguluse kohaselt osadesse, peatükkidesse, jagudesse jne. Sarnane normide järjekindel korraldus on nii mõnigi kord meile abiks normi mõtte selgitamisel.

Näit.:

BES III k. § 4442 määrab, et asendaja /uprawljäjuščii - walitseja/ on kohustatud mitterajalised summad protsente kandma panema, kui see asendatawal oli wiisiks. Selle paragrahwi redaktsioonist saab nii aru, et see määrus käib erandita kõikide asendajate /wõõraste asjade walitsejate/ kohta. Pannes aga tähele, et § 4442 kuulub XVI osa IV peatükki, mille päalkiri räägib wõõraste asjade walitsemisest ilma wolituseta /negotiorum gestio/, siis tuleb § 4442 käsitada ainult nende asendajate kohta, kes tegutsewad ilma wolituseta /negotiorum gestor/.

Kuna ühtliiki normide koondamine on peamiselt puht mehaaniline tegewus, siis jääb worm ikkagi väljaspoole seaduse sisu. Wormilisel elemendil on normi loogilise mõtte kõrwal kõrwaline tähtsus. Sellepärast tuleb wiimast alati eelistada, kuigi wäline, wormiline, element teist tõendaks.

Näit.:

BES III k. § 4554 on paigutatud IV raamatu XIX ossa, mille pealkiri räägib nõudmistest, millede põhjuseks lubamata tegewuse erilised liigid. Nii siis pealkirja järele otsustades on selleks, et § 4554 põhjal nõudmist tõsta, wajalik aktiivne tegewus. Käsitades sama seaduse § 3284 märkust ja § 3444 tuleb Riigikohus otsusele¹⁾, et § 4554 kuulub käsitamisele samuti ka wigastuste puhul, mis saadud tegewuseta oleku tagajärjel.

§ 25. Seadustewaheline loogiline tõlgitsemine.

§ 26. Juriidiline printsip.

Sisuline element.

Õigusnorme ligemalt waadeldes näeme, et mitte ainult ühe ja sama seaduse normid ei ole rippuwuses üksteisest, waid tihti ka mitme seaduse

1) Riigik.otsus nr.40 -24.

normid on omawahel loogilises ühenduses niivõrd, kui neil on sisult ühist. Mitmesse seadusandlisesse akti kuuluvad normid võivad üksteist täiendada, laiendada, kitsendada, kui ka vastoksuses või ühemõttelised olla. Kuna kõik maksva õiguse normid kohustavad on, siis tuleb üksiku seaduse piirides toimunud loogilise tõlgitsemise teel saadud normi mõtte viia kooskõlla ka nende normide mõttega, mis käsitavad nii ehk teisiti sama küsimust teistes seadustes.

Näit.:

BES III k. § 868 p.6 määrab, et omandusõigus lõpeb ekspropriatsiooni läbi. Ligemad määrused selle kohta III k. üldse puuduvad ja need leiame WSK X k. 1 j. §§ 575 - 600.

Weksliseaduses ei leidu määruseid, kas selgusetuse korral anda eesõigus võlausaldaja ehk võlgniku kasuks tõlgitsemisele. Käsitades BES III k. § 3103 näeme, et tuleb eesõigus anda kohustuse/kandjat vähem koormavale tõlgitsemisele.

BES III k. § 385 keelab eestkostjal / wõõrmündril/^{osta} hooldatawat warandust siis, kui müük sünnib wabal kokkuleppel, jättes sellise kitsenduse tegemata awalikkude enampakkumiste kohta. Tsiw.Kp.S. § 1051 kitsendab seda, keelates wõlglase eestkostja osawõtu sellise waranduse müügist awalikul enampakkumisel. Wene üleriiklised seadused ei tee wahet eestkoste ja hooldamise wahel nii, nagu seda näeme BES III k./

Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse / R.T.nr.113 -21/ § 5 määrab, et ümberpaigutamise puhul tasutakse riigi poolt sõidukulud perekonnaabiraha õigusliste perekonna-liigete eest, järjekult tuleb waadata Perekonnaabiraha seadusest / R.T.nr.1 - 23/ missugused perekonnaliikmed on abiraha õiguslised.

Wormiline element.

Wormilisel elemendil on seaduswahelise loogilise tõlgitsemise juures wõrdlemisi wäike tähtsus.

1) Waszkowski, lhk. 79.

2) § 26. Juriidiline printsiiip.

3) Poiniski, lhk. 187.

4) Lasarewski, lhk. 433, Korkunow, lhk. 343.

5) Loogilise tõlgitsemise wahendiks on ka juriidiline printsiiip /ratio juris, Rechtsgrundsatz/.

Näit.:

BES III k. § 1057: " Eraomanduseks olewad metsad seisawad nende

piiramata korralduses, kellele nad kuuluvad. Sellepärast siis võib igaüks raiuda oma metsast nii koduseks tarwiduseks, kui ka müügiks, niipalju nagu hääks arwab...." Siin on wiimane lause tuletatud esimest, kui juriidilisest printsipiist.

3. jagu. A j a l o o l i n e t ö l g i t s e m i n e.

§ 27. Üldmärkused.

Kõik meie tegewus on millegagi väljakutsutud ja mitmesugused mõjud annawad talle suuna. Samuti on ka seadusandmine millestki tingitud ja et ta just olewa kuju on omanud, selleks on kaasa mõjunud mitmesugused mõjundid. Kui hakata neid seaduse andmise põhjusi ja walmimisele mõjunud asjaolusid kirjeldama, saaksime seaduse ajaloo.

Need põhjused, mis seaduse andmise väljakutsusid, ja mõjundid, mis kaastegewad olid seaduse walmimisele, wõiwad walgust heita seaduse mõttele, ja nende abinõude kasutamist nimetan ajalooliseks tõlgitsemiseks. Mõned nimetawad seda tõlgitsemiseks aluse / ratio, Grund/ kaudu¹⁾ ehk loogiliseks tõlgitsemiseks aluse kaudu.²⁾ Osa autoreid mõistawad ajaloolise tõlgitsemise all ettewalmistawate tööde waatlemist ja wõrdlust muudetud seadustega,³⁾ wõi ainult wiimast üksi.⁴⁾

Ajaloolise tõlgitsemise tähtsamateks wahenditeks on: 1) wälised põhjused, mis olid seaduse andmisele tõukajaks, 2) seaduse otstarwe, 3) seaduse suhtumine tema läbi asetatud seadustesse ja allikad, mis mõju awaldanud seaduse mõttele ja 4) seadusandline materjal.

§ 28. Tõlgitsemine wäliste põhjuste kaudu.

Need wälised põhjused / occasio legis, Veranlassungen/,⁵⁾ mis olid seaduse andmise wadjadusele juhtijaks, wõiwad meile tõlgitsemisel mõnikord kasulikud olla, kui tugipunkt seaduse otstarbe selgitamisel.

1) Waskowski, lhk. 79.

2) Thibaut, lhk. 68.

3) Foinizki, lhk. 187.

4) Lasarewki, lhk. 433, Korkunow, lhk. 343.

5) Thibaut, lhk. 68.

1) Lion, lhk. 151.

§ 29. Teleoloogiline tõlgitsemine.

Üheks tõlgitsemiswahendiks on seaduse otstarwe / ratio legis, Zweck/. Miks ei waatle ma tõlgitsemist otstarbe kaudu, ehk teleoloogilist tõlgitsemist, mitte loogilise tõlgitsemise all, kuhu ta wõiks ka kuuluda, waid siin, selleks põhjustab mind see, et seaduse otstarwe on seotud ühiskonna ajaloolise arenemisega. Seaduse otstarwe muutub ühes ühiskonna arenemisega. Et saada täielist ettekujutust seaduse otstarbest, peame teadma ühiskonna arenemise ajalugu ja praegust ökonomilist ja sotsiaalset seisukorda. Teiseks ei saa, nagu allpool näeme, teleoloogilisele tõlgitsemisele anda sama kaaluwat tähtsust, kui loogilisele tõlgitsemisele.

Lugedes siduwaks seaduses ainult otstarwet, püüawad mõned waadelda teleoloogilist tõlgitsemist kui kõige tähtsamat ja kõiki teisi warju jätwat.¹⁾ Otstarwet ainusiduwaks lugedes ei ole tõlgitsejale niiwõrd tähtis normi tegelik mõte, kuiwõrd mõte, mis otstarbekohaselt painutatud. Olen kaugel sellest, et eitada otstarbe tähtsust tõlgitsemiswahendina, kuid ei saa ka pooldada selle ainuwalitsewale kohale tõstmist. See olgu üheks tõlgitsemiswahendiks teiste wahendite hulgas niiwõrd, kuiwõrd meie ei ole loogilise tõlgitsemise kaudu kindlale normi mõttest arusaamisele jõudnud. Siin wõidakse mulle wastu waielda, et ka tõlgitsemine otstarbe kaudu on loogiline / õieti otstarbe-loogiline, zwecklogische/ tõlgitsemine. Kuigi see on nii, ei muutu sellega sisuliselt midagi, sest teleoloogilise tõlgitsemise juures ei ole suuremaks eelduseks mitte mõni objektiivne andem, waid otstarwe, mis omalt olemuselt transcendentne, wäljaspool seadust olew.

Otstarbest arusaamine on tihtigi subjektiivne. Küsides, mis on Maaseaduse otstarwe, saame poliitikast huwitatud isiku käest wastuseks, et ustawa kodanikuklassi loomine, ajaloolaselt, et ajaloolise olukorra jaluleseadmine, agronoomilt, et maaharimise wiljakuse tõstmine, pahempoolse ilmawaatega isikult, et maa andmine töötawa klassi kätte jne.

Küsides, mis on BES III k. leiduwate pandiõiguse kohta käiwate normide otstarwe, saame wastuseks, et wõlausaldaja huwide kaitse.

1) Lion, lhk. 151.

1) Õigus nr. 27, lhk. 236, 237.

Wõttes seda tõlgitsemise lähtepunktiks, wõime kergesti jõuda wõlgnikku seaduse sõnalise mõtte järele tema sõidukulusi riigiteenijale ei tasuta, samuti koormawale tulemusele, nagu see oli Roomas pandiõiguse arenes. Ka majateenija ei ole perekonnaabiraha õigusline, kuid riik tasub tema des.

Loogilise tõlgitsemise tulemuse mitte küllaldane olles, wõib osustada seaduse otstarwe siiski küllaldaselt abipakkuwaks tõlgitsemiswahendiks. Niisugusel korral peab tõlgitsemine otstarbe abil sündima kooskõlas sõidukulude mitte tasumine ja majateenija sõidukulude tasumine näib tõlgitsemise ajal makswate ühiskondliste wajaduste ja nähtustega, mitte la seda arusaamatumaks, et wäiksempalgelistel riigiteenijatel täidab tolleaegsetega, millal seadus anti.

Näit.:

Wõtame meil palju waielust tekitanud Põhiseaduse §34. Selle tõlgitsemisel omab otstarwe õige tähtsa koha. Nimelt on selle otstarwe eralda-da rahwahääletamiselt niisugused alad, kus wäga kerge on mõjuda massi psükoloogiale, wiia agitatsiooni teel massi kõrwale kaalutletud otsuse tegemisest, "Poo risti!" karjumisel ilma mõtlemata. Wäide, et kõrgemaks riigiwõimu teostajaks on rahwas ja sellepärast ei ole lubataw miskisugune usaldamatus rahwa wastu ¹⁾, ei saa kaaluw olla. Põhiseaduse § 34 jä-rele on rahwas omad õigused maksude, sõjakuulutamise jne. küsimustes delegeerinud eelmises lauses toodud kaalutlustel Riigikogule ja siin ei ole tegemist miskisuguse usaldamatusega, waid praktiliste elukogemus-tega rewolutsiooni päewilt. Kui silmaspidada, et mõni suurem seadustik, näit. tsiwiilseadustik, on seadustehnilisest küljest palju raskem mõnest wäikseulatuslisest maksu-wõi lõiwuseadusest, milledest esimene § 34 järele wõib minna rahwahääletusele, wiimane aga ei wõi, siis ei saa ühi-neda h-ra J.Wabel'i wäitega ¹⁾ nagu oleks § 34 otstarwe tingitud ainult seadustehnilistest nõuetest.

Missugusele seaduse selge mõttega wastoksuses olewale tulemusele tuleme teleoloogilisele tõlgitsemisele ainuwalitsewa tähenduse andmise puhul, wõime näha Riigiteenijate ametsõitude tasuseaduse (R.T.nr.113-21) § 5 juures. Selle paragrahwi otstarwe on, tasuda riigiteenijale need sõidukulud, mis ta on sunnitud tegema tema riigi huwides ümberpaigutamisel oma enese ja perekonnaliigete sõidukulude näol. § 5 määrab, et sõidukulud tasutakse perekonnaabiraha õigusliste isikute pealt, juurdearwatud üks majateenija. Perekonnaabiraha seadusest/R.T.nr.1 -23/ selgub, et riigiteenija naine ei ole perekonnaabiraha õigusline ja järjelikult

1) Õigus nr.8 -27, lhk.236,237.

Allikaid tõlgitsemiswahendina võime jagada kolme gruppi: seaduse sõnalise mõtte järele tema sõidukulused riigiteenijale ei tasuta. Ka majateenija ei ole perekonnaabiraha õigusline, kuid riik tasub tema sõidukulud siiski. Sellest järeldame, et meie ei ole eksinud § 5 otstarbest arusaamisel. Võttes eelpool ülesseatud otstarbe aluseks, tuleme otsusele, et riigiteenijale peab tasutama ka naise sõidukulud. Naise sõidukulude mitte tasumine ja majateenija sõidukulude tasumine näib meile seda arusaamatumaks, et väiksemapalgalistel riigiteenijatel täidab naine kõik majateenija kohused ise.

Niisugune oleks teleoloogilise tõlgitsemise tulemus. Andes aga otsustawa tähenduse normi selgele mõttele, mitte otstarbele, tuleme otsusele, et riigiteenijal ei ole ümberpaigutamisel õigus saada riigilt naise sõidukulusid, selleks on vajalik § 5 seadusandlisel teel muutmine.

§ 30. Tõlgitsemine seaduse allikate kaudu.

Waadates kas miskisugust ilukirjanduslist või teaduslist tööd, näeme, et waewalt leidub tööd, mis oleks täiesti waba ennem ilmunud tööde mõjust. Seadusandluseski näeme, et tihtipäini seadused on kas endised seadused muudetud ehk täiendatud kujul, või on üksikud osad wõetud ehk mõjutatud wälismaa seadusandlistest aktidest, või mõjutatud juriidilisest kirjandusest. Wahendeid, mida on kasutatud seaduse koostamisel, nimetame seaduse allikateks. Normi mõtte selgusetuse korral on allikad meile kasulikud tõlgitsemiswahendid.

Allikad olgu tõlgitsemiswahendiks ainult niiwõrd, kuiwõrd normi mõte ei ole küllaldaselt selge; normi küllaldaselt selge mõtte juures ei ole sellel miskisugust tähtsust, et allikad teisiti ütlewad kui normi mõte.

Mida suurem on olnud allika mõju, seda wajalisemaks wahendiks on ta tõlgitsemisel. Nii on BES III k. tõlgitsemisel nii mõnigi kord Corpus juris möödapääsemata wajalik.¹⁾

Formaalsest küljest waadates on allikate tähtsus inkorporeeritud normide tõlgitsemisel otsustawa tähendusega, kodifitseeritud normide tõlgitsemisel aga ainult selgitawa tähendusega.

1) Wõrdle Riigik. Üldk.otsus nr.3 -24.

Allikaid tõlgitsemiswahendina võime jagada kolme gruppi:

a) muudetud või täiendatud normid, b) välismaa seadusandlus ja c) juriidiline kirjandus.

Näit.:

Eeltoodud Riigiteenijate ametsõitude tasu-seaduse §5 tõlgitsemisel leidsime meie selle mõttekäigus tuntava konarluse: riigiteenijale tasutakse majateenija sõidukulud, abikaasa sõidukulusid aga mitte. Sellest mõttekäigu konarluse põhjusest arusaamiseni jõuame ainult siis, kui pöörame tähelepanu praegu maksvuse kaotanud R.T.nr.20 -21 avaldatud Riigiametnikkude ja = teenijate palgaseaduse § 4, mille järele oli perekonnaabiraha õigusline ka riigiteenija abikaasa. Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse väljakuulutamisel oli see palga-seadus maksev ja mõlemate koos käsitamisel ei olnud siis ka ametsõitude tasu seaduse §5 mõttekäigus miskisugust konarlust. Hiljem, perekonnaabiraha kohta käivate normide muutmisel, ei ole ametsõitude tasu seaduse § 5 oma otstarbele wastawalt täiendatud.

Põhiseaduse § 16 tähtsus selgub meile omas täies ulatuses alles siis, kui meie vaatleme Wene riigis kuni 1917a. maksnud ametnikkude wastutusele wõtmise korda.

BES III k. § 847 p.3 ei selgu ligemalt, missugusest momendist nimelt loetakse katkestatuks iganemise läbi asjaomandamiseks wajaline wahetpidamata kestnud waldus. Pöörates selle paragrahwi algallika, Dig.7,32,10, poole selgub, et selleks momendiks tuleb lugeda aeg, millal kostja kohtukutse kätte saab.

Juriidilise kirjanduse tõlgitsemisabinõuna kasutamise näitena wõib wõtta Riigik.Üldk. otsus 7.apr.1924a. nr.3 omandusõiguse asjus majakordade peale.

§ 31. Tõlgitsemine seadusandlise materjali kaudu.

Seadusandlise materjali all mõistame seaduse kokkuseadjate ja arwustajate arutlusi ja waielusi kokkuseadmisel, seaduse eelnõu juures olewaid seletuskirju, seadusesse puutuwaid walitsuse, seadusandlise asutuse ja tema komisjonide protokolle jne.

Need on seaduse koostajate mõtete kindlakstegemise abinõuks ja nii siis kohased subjektiivsele woolule kas füüsilise isikuna ehk

fiktsoonina ettekujutatava seadusandja tahte kindlakstegemiseks kohased. Kuid sellest hoolimata suhtuvad ka subjektiivsegi woolu pooldajad tihti nendesse abinõudesse tagasihoidlikult. Seadusandlise materjali tähtsust tõlgitsemisel hindavad õpetlased õige lahkuminewalt. Nii eitawad ühed seda täiesti, nähes selles ainult seadusandja tahte kindlakstegemise abinõu, teised loewad üldiselt tähtsaks, kolmandad hindawad kui muul wiisil selgitatud mõtte kinnituswahendit wõi kui otsustawat tähtsust omawat teiste tõlgitsemiswahendite mitte küllaldased olles.

Käesolewa kirjutuse algul nägime, et tõlgitsemise ülesandeks on mitte seadusandja tahte kindlakstegemine, waid normis sisalduwa mõtte kindlaks-tegemine. Juba sellest järeldub, et seadusandlise materjali tähtsust ei saa üle hinnata. Ei saa ka nõus olla selle materjali täiesisalduwad tõlgitsetawad normis eneses, kuna aga teisel juhusel tõlgitsemiswahendid asuwad väljaspool tõlgitsetawat normi, ja kasutades Kanti

Helpool nägime, et tõlgitsemisabinõudeks on muuseas seaduse koostamiseks kasutatud allikad ja seaduse otstarwe. Just nende allikate ja otstarbe selgitamisel seisab seadusandlise materjali peamine tähtsus, nii siis omab peamiselt mitte otsekohese, waid kaudse tähtsuse. Otsekohene tähtsus wõib olla ainult niiwõrd, kuiwõrd kinnitab loogilise tõlgitsemise teel saadud tulemusi.¹⁾

Mis puutub seadusandlisele materjalile wahenditu otsustawa tähtsuse andmisesse muude tõlgitsemiswahendite mitte küllaldased olles, siis ei saa seda pooldada. See wiiks meid kergesti seadusandlisele materjalile seaduse tähtsuse andmiseni. Nii näit. ei saa kuigiwõrd omaette otsustawaks lugeda Põhiseaduse § 34 tarwitatud sõna "maksuseadused" mõiste kindlaks määramisel seda, missuguste sõnadega põhjendas selle sõna tarwilikkust komisjoni aruandja Asutawas Kogus.²⁾ See ei ole sugugi tõenduseks, et sellele mõistele laiemat tähendust ei antud, kui aruandja motiivides tähendatud. Wõib olla, et isegi aruandja sai sellest aru laiemas mõttes, kuid tõi ette ainult osa motiive, mis elus sagedamini ette tulewad ja sellega tema arwates tähtsamad.

1) v. Riigik. üldkogu otsus nr. 6 -27a., Adm. osak. ots. nr. 15 -26a.

2) K. Parts "Mis on maksuseaduse all Põhiseaduse § 34 mõeldud" - Õigus nr. 1 -27a. lhk. 8.

4. jagu. Üldised märkused tõlgitsemise reeglite ja tulemuse kohta.

§ 32. Jaotamine analüütiliseks ja sünteetiliseks.

Filoloogiline tõlgitsemine ja üksiku normi piirides toimuv loogiline tõlgitsemine on kõikide kirjatööde tõlgitsemise ühised abinõud. Selle vastu teised eelpooltähendatud tõlgitsemisviisid on omased ainult juriidiliste normide tõlgitsemisele. Wastawalt sellele jagawad mõned autorid tõlgitsemiswiise kahte gruppi: 1) kõikide kirjatööde tõlgitsemisabinõud ¹⁾ ehk sõnaline tõlgitsemine ²⁾ ja 2) spetsifiline, ainult juriidilistele normidele omane, tõlgitsemine ¹⁾ ehk reaalne tõlgitsemine ²⁾. Pöörates tähelepanu sellele, et esimesel juhusel tõlgitsemiswahendid sisalduwad tõlgitsetawad normis eneses, kuna aga teisel juhusel tõlgitsemiswahendid asuwad väljaspool tõlgitsetawat normi, ja kasutades Kanti terminoloogiat, wõime neid nimetada: 1) analüütiliseks tõlgitsemiseks ja 2) sünteetiliseks tõlgitsemiseks.

Sellel tõlgitsemise kahte gruppi jaotamisel on see tähtsus, et ta on tõlgitsemise käigu määrajaks. Analüütilise tõlgitsemise tulemuseks wõib olla kas tõlgitsetawa normi mõttest arusaamine wõi ka selgusetus endiselt. Wiimasel juhusel on tõlgitsemiseks edasiste abinõude otsimine iseenesest mõistetaw, kuid ka mõttest arusaamise tulemuse korral ei wõi piirduda analüütilise tõlgitsemise teel saadud tagajärgedega. Analüütiline tõlgitsemine on ainult eelaste, kust tuleb ikka ja alati edasi minna sünteetilise tõlgitsemise juure, et selgusele jõuda, kas on meie arusaamine kooskõlas nende asjaoludega, mis puutuwad nii ehk teisiti tõlgitsetawat küsimust, kuid asuwad väljaspool tõlgitsemiseset.

§ 33. Reeglid.

Loomulikult tekkib küsimus, kas ei ole wõimalik ülesseada kindlaid ja üksikasjalisi tõlgitsemisreegleid, millede järele talitades oleks alati tulemuseks normi mõtte selgus, nagu klaweri klahwidele wajutades hääle saame? Niisuguseid wõimalikult üksikasjalisi reegleid on katsutud mõnelt poolt ülesseada ³⁾, kuid tegelikul tõlgitsemisel on neist ikkagi

1) Korkunow, sissejuh. p.17, 18.
2) Waskowski, sissejuh. p.20; Windscheid, §23.
3) Waskowski, üldk.otsus nr.8 -27a.

wähe kasu ja on asjatad.¹⁾ Eluliste juhuste suure hulga mitmekesisuse tõttu on waid wõimalik ülesseada ainult üldiseid printsiipe, mitte üksikasjalisi reegleid. Peamiseks tõlgitsemisreegliks on ikkagi tõlgitseja juriidiline takt.

Eriseaduste tõlgitsemisel tuleb silmaspidada reeglit: *leges speciales stricte sund interpretandae*²⁾.

§ 34. Selgusetuse kõrwaldamine.

Wõib juhtuda, et eelpoolnäidatud tõlgitsemiswahenditest hoolimata jääb normi mõte siiski mittetäieliseks, täiesti arusaamatuks wõi kahe- mõtteliseks. Esimese juhuse peale tuleb waadata kui seaduse tühiku peale, mida waatlen allpool eriti. Teise ja kolmanda juhuse jaoks on juba Rooma juristide poolt ülesseatud üldpõhimõtted, mis seisawad selles, et lõpuliku arusaamatuse puhul tuleb waadata normile kui mitte olemasolewale, kuna kahemõttelisuse puhul tuleb eesõigus anda õiglasemale, otstarbekohasemale ja leewemale / *in dubio pro reo*/ ja ühtki normi ei wõi nii tõlgitseda, et ta oleks ülearune, otstarbetu wõi absurdsuseni wiiv.³⁾

Kui tõlgitsemise tulemuseks on mitme sama asja kohta käiwa normi mõtte wastoksus, siis on selle lahendamiseks kaks wõimalust : loogiline ja ajalooline. Esimene seisab selles, et igale normile eraldatakse ise omaette mõjupiirkond, wõi jälle loetakse üks nendest üldist reeglit sisaldawaks, kuna teine erandiks sellest üldisest reeglist.⁴⁾ Ajaloolist lahendamiswiisi on wõimalik kasutada mitmel ajal ilmunud seadusandliste aktide juures ja sünnib põhimõtte järele: *lex posterior derogat priori*.⁵⁾

§ 35 . Tõlgitsemise tulemused.

Tõlgitsemise tulemuseks wõib olla, et: 1) seaduse mõte osutub laiemaks kui see filoloogilisel tõlgitsemisel ilmnes, wõi 2) seaduse mõte osutub kitsamaks, kui see filoloogilisel tõlgitsemisel ilmnes. Esimest nimetame laiendawaks tõlgitsemiseks / *interpretatio extensiva*/, teist kitsendawaks tõlgitsemiseks / *interpretatio restrictiva*/.

1) Endemann, lhk.50, Gradowski, lhk.22.

2) Wördle Riigik.Üldk. ots.nr.7 -27.

3) Paulus, Dig.50,17,1.1.19,183,200; Celsus, Dig.1,3,1.1.18,19,; Cajus, Dig.34,5,24; BES III k.sissejuh. p.17,18.

4) BES III k.sissejuh. p.20; Windscheid, §23.

5) Wördle Riigik.üldk.otsus nr.8 -27a.

5.ptk. SEADUSE TÜHIKUD.

§ 36. Tühikud.

Seaduste käsitamisel eluliste wahekordade reguleerimiseks wõime sattuda nähtusele, et seadus ei ole, kõigist kasutada olewatest tõlgitsemiswahenditest hoolimata, täielik ehk ei lahenda mõnda küsimust koguni mitte. Niisugustel juhustel on meil tegemist n.n. seaduse tühikutega. Kuna kohtul on keelatud otsuse tegemist edasilükata seadusmääruse puudumise ettekäände all / Tsiw.Kp.S. § 10/ ja ^{kuna} kõik elulised juhused lahendada tahawad, siis tuleb makswat õigust waadata kui terwikut, kus tühikud puuduwad. Selleks on wajalik leida abinõud tühikute täitmiseks.

§ 37. Tühikute täitmine.

Tühikute täitmiseks leiduwad määrused ka seadusandlistes aktides. Nii leiduwad selleks määrused BES III k. Sissejuhatuses p.p. 21 - 25 ja Tsiw.Kp.S. § 9. Laiemale alusele seab tühikute täitmise Schweitsi 1907a. tsiwiil kodeks /§ 1/, määrates tühikute täitmise abinõuks esimeses järjekorras kombeõiguse ja selle puudumisel kohustades kohtunikku täitma tühikut samuti nagu siis, kui oleks ta ise seadusandja. Juhtnõõriks kohtunikule on selle juures arwamised, mis hääkskiidetud teaduse ja kohtupraksise poolt.

Tähtsamaks seaduse tühikute täitmise abinõuks on analoogia. Analooogia kasutamine põhjeneb mõhimõttel : ubi eadem ratio, ibi eadem dispositio. Analooogia all mõistame elulise juhuse lahendamist normi abil, mille määrused lahendawad küsimust, mis sarnased antud juhusele. Eraldatakse seaduse analooogia ja õiguse analooogia. Esimese all mõistame seda, kui norm, mille abil analoogilist juhust lahendame, on antud walmina mõnes seadusandlises aktis, teise all mõistame seda, kui see norm alles õiguse üldistest põhimõtetest tuletada tuleb.

Analoogia kaudu otsustamine on loogiline protsess, mis seisab järgmises: leida ehk tuletada norm, mis lahendab antud juhusele sarnase juhuse, induktsiooni teel leida selle üldine printsiip ja deduktsiooni teel see üldine printsiip kasutada antud juhuse lahendamiseks.

Kriminaalõiguse tühikute täitmisel tuleb kinnipidada põhimõttest: nullum crimen sine lege.

Näit.:

Põhiseaduse II ptk. räägib ainult Eesti kodanikkude põhiõigustest. Seaduse analoogia kaudu tuleme otsusele, et need õigused on makswad ka Eestis elawate wälismaa alamate kohta, niiwõrd kui ei ole seadustes eriti erandeid tehtud. Samuti wõib näiteks wõtta ka Riigik.tsiw. osak. otsust nr.73 -25.a. kruntrendikaaspidajate ostueesõiguse asjus.

Õiguse analoogia näitena wõib wõtta Riigik. tsiw.osak.otsust nr.64 -26a. garantiikiizja mõiste määramise asjus.

----- . -----

AUHINNATÖÖ

392 577

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 01104395 9